

บทบาทของการพลศึกษาของไทยในสมัยต่าง ๆ

1. บทบาทของการพลศึกษาในสมัยกรุงสุโขทัย

สภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของคนไทยในสมัยโบราณนั้น จะต้องใช้ชีวิตอยู่กับการออกกำลังกาย โดยการหาอาหาร การต่อสู้กับสัตว์ร้าย การป้องกันตัว การทำสงคราม และภัยจากธรรมชาติ และมีกิจกรรมประจำประเภทวิ่ง ปั่น กระโดด ขว้างปา ว่ายน้ำ เป็นต้น จากประวัติศาสตร์ของชาติไทยระหว่าง พ.ศ. 500 ถึง พ.ศ. 1780 ชาวไทยยังตั้งถิ่นฐานอยู่ทางตอนใต้ของจีน¹ ต้องทำสงครามกับจีนอยู่เสมอ สมัยที่ไทยอ่อนแอก็มักตกอยู่ใต้อำนาจของจีน ครั้นสมัยที่ไทยเข้มแข็งก็สามารถปกครองตนเองเป็นมหาอาณาจักร ดังเช่นในปี พ.ศ. 1291 สมัยพระเจ้าฟ้างุ้มซึ่งเป็นกษัตริย์ที่เข้มแข็งมีความสามารถมาก ได้ปกครองอาณาจักรน่านเจ้าซึ่งเป็นเมืองหลวงของไทยในขณะนั้น และยังมีกษัตริย์ที่มีความสามารถปกครองต่อมาอีกหลายพระองค์ ในที่สุดอาณาจักรน่านเจ้าก็เสียให้แก่กุบไลข่าน ชาวมองโกล ผู้รบชนะ พม่า จีน และ ไทย ไทยจึงได้อพยพหนีการรุกรานลงมาทางใต้ อาณาจักรน่านเจ้านี้มีการปกครองอย่างมีระเบียบแบบแผน² มีการคัดเลือกบุคคลที่มีบุคลิกภาพและสมรรถภาพทางกายดีเข้ารับราชการ ผู้ชายไทยทุกคนต้องเป็นทหาร มีการฝึกการรบโดยใช้อาวุธแบบจีน ฝึกความแข็งแรงและการต่อสู้ป้องกันตัว ในงานรัฐพิธีมีขบวนแห่กษัตริย์น่านเจ้าอย่างใหญ่โต ใ้ผู้คนเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ก็มีการละเล่นพื้นเมืองเพื่อความสนุกสนานอีกด้วย

---

¹ อนุกรรมการรวบรวมประวัติศาสตร์สุโขทัย, ประวัติศาสตร์สุโขทัย ภาคที่ 1, พ.ศ. 2475
หน้า 50 - 55.

² เกรียงศักดิ์ พิทยานะคะ, ไทย 5 ยุค, (พระนคร : ป. พิทยานะคะ การพิมพ์, 2506)
หน้า 71 - 72.

จากข้อมูลดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า ชีวิตของชาวไทยก่อนสมัยกรุงสุโขทัย ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งและอดทนของชีวิต จึงจะอยู่รอดพ้นจากภัยต่าง ๆ ได้ ชีวิตอยู่ได้ด้วยการหาอาหารป้องกันภัยจากสัตว์ร้าย ภัยธรรมชาติ ตลอดจนถึงการทำศึกสงครามกับศัตรู ผู้ชายทุกคนต้องฝึกฝนให้มีความรู้ความสามารถในการป้องกันตนเองและป้องกันประเทศชาติอีกด้วย ในการรับคนเข้ารับราชการของรัฐมีการพิจารณาจากบุคลิกภาพและสมรรถภาพเพื่อให้มีความสามารถในการทำงานอย่างแท้จริง มีความเข้มแข็งอดทน ในการจัดขบวนแห่แห่นั้นแสดงออกถึงความเข้มแข็ง ความพร้อมเพียง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้จะต้องมีการฝึกซ้อมอยู่เสมอจึงเกิดความชำนาญและการแห่แห่นั้นน่าจะมีทั่วไปตามหัวเมืองต่าง ๆ ด้วย ประกอบกับการละเล่นพื้นเมืองเพื่อความสนุกสนานและความเข้มแข็งอีกด้วย ชีวิตส่วนใหญ่จึงขึ้นอยู่กับ การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อชีวิตและการรื่นเริงในยามว่าง เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินใจ

2. บทบาทของการพลศึกษาในสมัยกรุงสุโขทัย (พ.ศ. 1781 - 1921)

ในระยะเวลา 140 ปี ได้มีหลักฐานจากหลักศิลาจารึก³ ได้บ่งไว้ว่า ทางทหารมีการฝึกฝนทหารให้มีความสามารถในการต่อสู้ไว้เพื่อทำสงคราม ทางการศึกษาที่มีวัด และสำนักราชบัณฑิต สอนวิชาสามัญ และสอนการต่อสู้ป้องกันตัวทั้งประเภทมือเปล่าและประเภทการใช้อาวุธต่าง ๆ และยังมีฝึกการต่อสู้บนหลังช้างและหลังม้าอีกด้วย ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวฝึกฝนสั่งสอนให้โดยผู้อาวุโสที่ชำนาญในการต่อสู้

ใน พ.ศ. 1781 พ่อขุนผาเมืองเจ้าเมืองภาค ยกกองทัพเข้าตีและยึดกรุงสุโขทัยได้ แต่เมื่อเห็นพ่อขุนบางกลางท่าวเจ้าเมืองบางยาง ยกกองทัพมาเพื่อตีกรุงสุโขทัยด้วย จึงได้ตัดสินใจยกกรุงสุโขทัยให้พ่อขุนบางกลางท่าวปกครอง ทรงพระนามว่า "พ่อขุนศรีอินทราทิตย์"⁴ พระเจ้ารามคำแหง

³ ศิลปากร, กรม, ประชุมศิลาจารึกภาคที่ 1 กรุงสุโขทัย (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2515), หน้า 18.

⁴ ศึกษาธิการ, กระทรวง, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435 - 2507 ที่ระลึกครบรอบ 72 ปี (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2507), หน้า 2.

โอรสองค์ที่ 2 ในพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ เป็นกษัตริย์สำคัญในการปราบปรามเมืองต่าง ๆ ในสมัยนั้นมีการคล้องช้างมาใช้ในการทำสงคราม ดังเช่นการชนช้างระหว่างขุนสามชนเจ้าเมืองฉอดกับพ่อขุนศรีอินทราทิตย์ ซึ่งพ่อขุนศรีอินทราทิตย์เพียงพละพายแพต่อขุนสามชน แต่เจ้าชายรุ่ง ขณะนั้นพระชนมายุได้ 19 พรรษา โค้ชช้างเขาช่วยและต่อสู้กับขุนสามชนจนชนะ จึงได้พระนามว่า "รามคำแหง" ตั้งแต่นั้นมา ผู้ที่จะเป็นกษัตริย์ในสมัยก่อนนั้น จะต้องเรียนและมีความรู้ในวิชาศิลปศาสตร์ประกอบไปด้วยความรู้ด้านต่าง ๆ ที่ผู้นำประเทศจะต้องรู้ และมีความรู้ทางพลศึกษาที่บังคับไว้ชัดเจน คือ การฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการต่อสู้ป้องกันตัว การบริหารร่างกายให้แข็งแรงสมบูรณ์ นอกจากนี้ในสมัยกรุงสุโขทัยยังมีการละเล่นเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน คือมีการแสดงระบำ รำ เต้น การเล่นคล้ายโขน นอกจากนี้มีการละเล่นพื้นเมืองซึ่งประชาชนนิยมเล่นกันทั่วไป มีการเล่นว่าว⁶ ปรากฏว่าพระเจ้ารามคำแหงโปรดการทรงว่าวมาก ทำให้ผู้นิยมการเล่นว่าวไปด้วย ดังข้อความที่ว่า "เดือนยี่ถึงการพระราชพิธีบุรุษภิเษก เถลิงโคกินเลี้ยง เป็นนักษัตรฤกษ์ หมูนางในก็ไค้ดูดูว่าวหงาว"

การล่าสัตว์⁸ พระเจ้าเม็งราย พระสหายในพระเจ้ารามคำแหง ทรงล่าสัตว์กับข้าราชการบริพารและพราน ได้พบภูมิประเทศที่ดี มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การสร้างเมือง และมีฟานเขียด 2 ตัวอาศัยอยู่ไม่ยอมตอยหนีอย่างฟานอื่น ๆ จึงได้สร้างเมืองเวียงฟานขึ้นในเวลาต่อมา

⁵ สุทัศน์ สิริสรวย พระราชกรณียกิจของพระเจ้ารามคำแหง วิทยานพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ศึกษาศาสตร์บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2509 หน้า 185 - 186.

⁶ เสรีयर โกเศศ, อุปลกรณรามเกียรติ์ (พระนคร : ประสานมิตรการพิมพ์, 2495). หน้า 168 - 170.

⁷ ส. พลายน้อย, เกล็ดโบราณคดี. (พระนคร : มิตรนราการพิมพ์, 2507), หน้า 29 - 31.

⁸ กิจ กรจักร, พระยา, พงศาวดารโยนก (พระนคร : รุ่งเรืองรัตน์, 2507) หน้า 175 - 180.

สภาพชีวิตของชาวไทยสมัยกรุงสุโขทัย จากหลักฐานที่ได้สรุปได้ว่า มีการพลศึกษาหรือการออกกำลังกาย เพราะประชาชนต้องใช้ศิลปะการต่อสู้และใช้วิธีแบบต่าง ๆ เพื่อป้องกันชีวิตทรัพย์สินและประเทศชาติ สันนิษฐานได้ว่าในการฝึกอาวุธในยามสงบ ต้องใช้อาวุธจำลองมาฝึกหัด ทำให้เกิดการเล่นกระบี่กระบองขึ้น เพราะสามารถนำความรู้ความชำนาญไปใช้ในการรบได้ เนื่องจากผู้ชายไทยทุกคนต้องเป็นทหารในยามสงคราม ฉะนั้น การฝึกก็ย่อมมีอยู่เสมอและทั่วทุกหนทุกแห่งทั้งในวัด หมู่บ้าน สำนัก และราชสำนัก โดยเฉพาะผู้ที่จะเป็นกษัตริย์ และเจ้านาย ในสมัยนั้นต้องเรียนศิลปะศาสตร์อย่างดี อันเป็นศาสตร์ชั้นสูงจนสามารถในการปกครอง การเป็นผู้นำ สามารถในการรบ การออกกำลังกายและการบำรุงรักษาสุขภาพ เมื่อประเทศชาติอยู่ในความสงบ ประชาชนมักหาความสนุกสนานเพลิดเพลินกับการละเล่นพื้นเมือง เช่น การเล่นว้าว พายเรือ การต่อสู้ในเชิงกีฬา การล่าสัตว์ โดยเฉพาะมีการจับช้างมาใช้ในการสงคราม สำหรับการเต้นระบำ รำ ฟ้อน ก็น่าจะมีเพราะการหาความสำราญของกษัตริย์นั้นมักจะมีการขับกล่อม และการละเล่นเพื่อความเพลิดเพลินแต่ขึ้นอยู่กับความนิยมของกษัตริย์และผู้นำในแต่ละสมัย และจากการที่พ่อขุนผาเมืองยกกรุงสุโขทัยให้กับพ่อขุนบางกลางท่าวก็เป็นการแสดงถึงความมีน้ำใจ เป็นนักกีฬาอย่างหนึ่ง เพราะการเสียดสละเพื่อคนไทยด้วยกันหนึ่ง และเห็นความสามารถตลอดจนความเหมาะสมอีกหนึ่ง ที่เป็นเหตุผลให้มีการตัดสินใจเช่นนั้น

3. บทบาทของการพลศึกษาในสมัยกรุงศรีอยุธยา (พ.ศ. 1893 ถึง พ.ศ. 2310)

ในช่วงเวลา 417 ปี มีพระมหากษัตริย์ถึง 34 พระองค์ บางสมัยประชาชนว่างศึกมีความสงบ บางสมัยก็ได้รับความเดือดร้อนวุ่นวายจากการทำสงครามกับข้าศึก หรือจากการรบภายในประเทศ การศึกษาสมัยกรุงศรีอยุธยา⁹ วัตถุประสงค์ที่เป็นโรงเรียน การสอนความรู้ทั่วไปและอบรมศีลธรรมจรรยาเป็นเรื่องของพระ ส่วนการฝึกฝนความชำนาญในการสู้รบและการป้องกันตัวสอนโดยฆราวาสผู้อาวุโสที่มีความรู้ความชำนาญในด้านนี้ ความจริงความรู้เหล่านี้มีอยู่ในรั้วในวังมาก่อน แล้วจึงขยายกว้างขวางทั่วไป สมัยพระเจ้าอู่ทอง พ.ศ. 1901 ประชาชนนิยมการเล่น

⁹ ศึกษาธิการ, กระทรวง, ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ, เรื่องเดียวกัน หน้า 3

ว่า¹⁰ โดยมีกฎเกณฑ์ที่ชัดแจ้ง ท้าให้มีประชาชนทั่วถ้วนเห็นพระราชนิพนธ์ ทั้งนี้เพราะเป็นการไม่เคารพต่อสถานที่ และอาจจะเกิดความไม่เรียบร้อยเมื่อว่าวขาดลงในบริเวณดังกล่าว แต่คงส่งเสริมและสนับสนุนการเล่นว่าวในที่อื่น ๆ ทั่วไป นอกจากนี้ยังมีพระราชพิธีศลิมา ซึ่งหมายถึงการขอลมกระทำกันในเดือนอ้ายเพื่อขอลมในฤดูร้อนที่กำลังจะมาถึง

สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระองค์เป็นนักรบและนักกีฬา¹¹ มีความสามารถในการใช้อาวุธต่าง ๆ สามารถในการต่อสู้ป้องกันตัว ประเภทมวยไทย กระบี่กระบอง เป็นต้น ดังจะเห็นจากการทำสงครามยุทธหัตถีชนะพระมหาอุปราชาแห่งพม่า การทรงม้าเข้าปล้นค่ายพม่า โดยทรงคาบพระแสงดาบเป็นระยะเนี้ยคบุกค่ายหลวงพระเจ้าหงสาวดี และการทรงพระแสงปืนต้นขามแม่น้ำสะโตงสังหารนายทัพพม่า พระองค์เป็นผู้นำที่เข้มแข็งและกล้าหาญ สร้างทัพบก ทัพเรือที่เข้มแข็ง ซึ่งปรากฏว่ามีกองทัพอเรือที่ใหญ่และ เข้มแข็งที่สุดในสมัยกรุงศรีอยุธยา

สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช บ้านเมืองมีความเจริญรุ่งเรืองและมีความสงบร่มเย็นตลอดรัชกาล การกีฬาได้รับการส่งเสริมอย่างมากคือ¹²

ก. การแข่งเรือ มีการเสด็จทางชลมารคด้วยขบวนเรือหลวงที่สวยงามยิ่ง มีการแข่งเรือในพิธีเสด็จทวย 2 ลำ คือเรือสมรรถชัย และเรือไกรสรमुख และจัดแข่งเรือระหว่างขุนนางด้วยกันตลอดจนเหล่าทหาร โดยให้พายจากบางปะอิน ไปจนถึงกรุงศรีอยุธยา ทั้งยังเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมงานแข่งเรือกันอย่างสนุกสนานด้วย คนส่วนใหญ่สามารถในการพายเรือและว่ายน้ำได้อย่างดี

¹⁰ ศิลปากร, กรม, คำให้การขุนหลวงหาวัดและพงศาวดารกรุงเก่าฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ, (พระนคร : รุ่งเรืองธรรม, 2507), หน้า 286.

¹¹ ว.ช.ประรังสิต, ประวัติศาสตร์การปกครองของไทย, (พระนคร : เพื่ออักษร, 2510), หน้า 274 - 276.

¹² คำทรงราชานุภาพ, สมเด็จพระนเรศวรมหาราช, จดหมายเหตุลาลูแบร์ (เล่ม 1) (พระนคร : รุ่งเรืองรัตนการพิมพ์, 2510), หน้า 404 - 431.

ข. การชกมวย สมัยนั้นมีการชกมวยปล้ำและมวยไทย จัดเป็นกีฬาอาชีพ ผู้คนนิยมฝึกกันมาก เพื่อใช้ป้องกันตัว และรับจ้างชกมวย ซึ่งการชกในสมัยนั้นชกกันบนพื้นสนามหญ้า ซึ่งกันเชือกเป็นรูปสี่เหลี่ยม มีการถักหมัดด้วยค้ายคืบ และชูปนำมันยาง

ค. การล่าสัตว์ สมเด็จพระนารายณ์มหาราช นิยมการล่าสัตว์ในยามว่าง และโปรดการคล้องช้างอย่างมาก เคยจัดแสดงการคล้องช้างให้ทูตฝรั่งเศสชมที่จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2229.

ง. การฝึกทหาร มีนายทหารฝรั่งเศสเข้ามาฝึกทหารในราชสำนัก เกี่ยวกับการยิงปืน การจัดแถว และการฝึกการรบ มีการสร้างสมรรถภาพทางกายให้ทหารมีความเข้มแข็ง รวดเร็ว ว่องไว มีความรู้ความสามารถในการรบ ทั้งยังได้ติดต่อเอาทหารฝรั่งเศสเข้ามารักษาความปลอดภัยในการป้องกันราชอาณาจักรด้วย

สมัยสมเด็จพระเพทราชา การกีฬาที่เคยรุ่งเรืองมาจากสมัยสมเด็จพระนารายณ์ ก็ยังเป็นที่ยอมรับของประชาชนอยู่อย่างเดิม แต่มีการเล่นว้าว ได้รับการส่งเสริมมาก มีว้าวจุฬาและว้าวบักเป่า เกิดขึ้นในสมัยนี้ ทั้งยังมีการบังคับว้าว ให้ต่อสู้ด้วยการเฉียวโฉมกัน ตลอดจนมีการแข่งขันพนันว้าวอีกด้วย

สมัยสมเด็จพระเจ้าเสือ มีการส่งเสริมกีฬา¹⁴ หลายอย่างคือ

ก. การล่าสัตว์ พระเจ้าเสือ นิยมการเสด็จโดยเรือพระที่นั่ง เพื่อทรงเบ็ดเสมอ ทั้งนิยมการเสด็จป่าล่าสัตว์ และคล้องช้างมาใช้ในการสงครามอีกด้วย

ข. ทรงเป็นนักมวย ได้ปลอมพระองค์เป็นชาวเมือง ไชยภุมย์ที่เมืองวิเศษไชยชาญ และสามารถชกชนะนักมวยเอกติดต่อกันถึง 3 คน นอกจากนี้ยังฝึกราษฎรให้ชกทั้ง 2 พระองค์ให้สามารถในการชกมวย มวยปล้ำและกระบี่กระบอง

¹³ คำกรณราษฎรภาพ, สมเด็จพระนารายณ์, จดหมายเหตุลาลูแบร์ (เล่ม 2), (พระนคร : โรงเรือนรัตนการพิมพ์, 2510) หน้า 75 - 76.

¹⁴ ประยูร พิษนาคะ, สมเด็จพระเจ้าเสือ, (พระนคร : พิษนาคะการพิมพ์, 2505) หน้า 53 - 54.

ค. ทรงนิยมกีฬาแข่งเรือเช่นสมัยสมเด็จพระนารายณ์ และนิยมการทรงช้างมากด้วย การเข้ารับราชการในครั้งแรกได้แสดงฝีมือการบังคับช้างตกมันให้อยู่ในความสงบได้จึงได้รับพระราชทานยศให้

ตอนปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา มีนักกีฬาคนอีก 2 ท่าน คือนายชนมตัน¹⁵ เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า พ.ศ. 2310 ให้นำเอานายชนมตันไปทรมวยที่พม่าในงานฉลองมหาเจดีย์ นายชนมตันได้ใช้ศิลปะมวยไทยที่ตนมีความชำนาญชกชนะพม่าถึง 10 คน โดยไม่มีการพักเลย ทั้งยังได้รับรางวัลจากพระเจ้ากรุงอังวะอีกด้วย นักกีฬาที่สำคัญในสมัยนั้นคือ พระยาพิชัยดาบหัก¹⁶ ท่านผู้นี้มีความสามารถในการกีฬาหลายอย่าง

ก. มวยไทย ท่านผู้นี้ได้เรียนวิชามวยไทยจากหลายอาจารย์ และชกมวยเลี้ยงชีพตั้งแต่อายุได้ 16 ขวบ ในชีวิตการชกมวย เขาไม่เคยแพ้ใครเลย ทั้งเคยชนะนักมวยฝีมือดีของเมืองต่าง ๆ จนหมดสิ้น แม้แต่ครูมวยที่มีชื่อเสียง จากความสามารถในการชกมวยทำให้เขามีจุดเด่นและมีโอกาสเข้ารับใช้เจ้าเมืองตาก หรือพระเจ้าตากสินมหาราชนั่นเอง

ข. กระบี่กระบองและดาบ พระยาพิชัยดาบหักมีความชำนาญในการฟันดาบอย่างดียิ่งเยี่ยม เคยฆ่าขโมยตาย ทั้ง ๆ ที่ขโมยมีจำนวนมากกว่าและมีอาวุธดาบเหมือน ๆ กัน เขาชนะในการประลองเชิงดาบในสำนักต่าง ๆ เสมอ และครั้งพม่ายกทัพมาตีเมืองพิชัย พระยาพิชัยซึ่งเป็นยศครั้งสุดท้ายของท่านผู้นี้ ได้นำกำลังทหารออกสู้รบจนดาบหักคามือทั้ง 2 เล่ม จึงได้นามใหม่ว่า "พระยาพิชัยดาบหัก"

ค. ยิมนาสติก พระยาพิชัยดาบหักเคยเรียนวิชากายบริหาร และการแสดงกายกรรมประเภทห้อยโหนตีสังกา โดยเข้าร่วมในคณะของชาวจีนที่เข้ามาแสดงในครั้งนั้น ทั้งยังได้ฝึกวิชามวยจีนจนชำนาญอีกด้วย

¹⁵ เอกซ์เรย์, ชีวประวัติบรรพชนต้นนำของไทย. (พระนคร : ป. พิศนาคะ, 2505), หน้า 225 - 232.

¹⁶ เล่มเดียวกัน. หน้า 232 - 243.

จากหลักฐานจะเห็นได้ว่าตลอดสมัยกรุงศรีอยุธยา วัดเป็นแหล่งวิทยาการแห่งความรู้มีพระเป็นผู้สอนและอบรมค่านศีลธรรมจรรยา และขณะเดียวกันทั้งวัด สำนัก และราชสำนัก ต่างก็ฝึกสอนศิลปะการป้องกันตัว อันได้แก่มวยปล้ำ มวยไทย กระบี่กระบอง มีด คาน เป็นต้น และการที่จะฝึกจริงจัง หรือฝึกกันแพร่หลายเพียงไรนั้น ขึ้นอยู่กับความเข้มแข็ง จริงจัง และนโยบายของผู้นำ ซึ่งเห็นได้ว่าในสมัยสมเด็จพระนเรศวร และสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นสมัยที่เด่นที่สุดในการฝึกฝนประชาชนให้มีความสามารถทั้งในการป้องกันตนเอง และเพื่อเป็นทหารที่เข้มแข็งในการป้องกันประเทศ ซึ่งก็เป็นจริงสมัยสมเด็จพระนเรศวรมีกองทัพบกกองทัพเรือที่เข้มแข็งที่สุด สมัยสมเด็จพระนารายณ์มีการฝึกทหารตามแบบฝรั่งเศส การฝึกกิจกรรมทางทหารต้องมีการออกกำลังกาย มีการเดิน วิ่ง หมอบ คลาน การต่อสู้ เป็นต้น จักว่าเป็นกิจกรรมทางพลศึกษาทั้งสิ้น

ในสมัยดังกล่าวนี้ก็ยังกีฬาต่าง ๆ อย่างเด่นชัดคือการเล่นวาว การแข่งเรือ การเล่น กระบี่กระบอง กีฬาพื้นเมือง การคล้องช้าง การล่าสัตว์ และการชกมวย ตลอดจนถึงการเสด็จทางชลมารค การแห่แห่นาคขบวนในราชพิธี และพิธีต่าง ๆ กิจกรรมเหล่านี้จัดขึ้นในยามสงบดังเช่นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์เป็นต้น เพื่อความสามัคคี ความพร้อมเพรียง ความสนุกสนาน และความเข้มแข็ง ซึ่งจัดได้ว่าเป็นกิจกรรมพลศึกษาให้คุณค่าอย่างสมบูรณ์ที่สุด

ผู้ที่จะเป็นกษัตริย์ จะต้องมีความรู้ความสามารถในทางศิลปศาสตร์ อันเป็นศาสตร์ชั้นสูง เช่นการปกครอง การเดินทัพ การรบ การเป็นผู้นำ เป็นต้น และยังมีภาระงานด้านการสร้างสมรรถภาพให้เป็นผู้ที่มีความเข้มแข็ง มีร่างกายที่แข็งแรงเหมาะที่จะเป็นผู้นำกองทัพเข้าสู่สงคราม เมื่อผู้ชายไทยทุกคนต้องผ่านการเป็นทหาร ผู้หญิงและเด็กก็จะต้องเคยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อความสนุกสนาน รื่นเริง และเพื่อความแข็งแรง ก็นับได้ว่าประชาชนในสมัยกรุงศรีอยุธยาต่างก็ได้ร่วมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมพลศึกษาอย่างทั่วถึง ไม่ว่าในยามสงบหรือในยามสงครามก็ตาม

ความสามารถในเชิงกีฬาซึ่งแสดงว่าชายไทยสมัยนั้นมีการฝึกอย่างจริงจัง และแพร่หลายทั้งมวยและกระบี่กระบองก็คือ นายขนมต้มผู้ชกชนะนักมวยพม่าถึง 10 คน ผลิตโดยไม่ต้องพักเลย พระยาพิชัยดาบหักก็สามารถในการชกมวยจนได้เข้ารับราชการเพราะความสามารถทางชกมวยโดยเฉพาะ ทั้งยังสามารถในคานกระบี่กระบองและกายกรรมอีกด้วย

4. สมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2310 ถึง พ.ศ. 2324)

เมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาแก่พม่า เพราะขาดผู้นำที่เข้มแข็งใน พ.ศ. 2310 แล้ว พระเจ้า

กรุงธนบุรี¹⁷ ซึ่งขณะนั้นมียศเป็นพระยาวชิรปราการ ได้พยายามกอบกู้อิสรภาพของชาติไทยด้วยการรวบรวมสมัครพรรคพวกเข้าปราบปรามก๊กต่าง ๆ และกองทัพพม่าอย่างราบคาบ แล้วจึงได้มาตั้งกรุงธนบุรีเป็นราชธานี ตลอดรัชกาลพระองค์ต้องทำศึกกับคนไทยด้วยกัน และกับประเทศข้างเคียงโดยเฉพาะต้องรบกับพม่าถึง 10 ครั้ง

สมัยกรุงธนบุรีนี้มีแนวโน้มเช่นเดียวกับสมัยสมเด็จพระนเรศวร แต่สมัยกรุงธนบุรีมีความยุ่งยากยิ่งกว่าสมัยสมเด็จพระนเรศวรเสียอีก ทั้งนี้เพราะพระเจ้าตากสิน หรือพระเจ้ากรุงธนบุรี เดิมทีเป็นเพียงสามัญชน ความเชื่อถือของประชาชนไม่มีมาก่อน ต้องอาศัยความรู้ความสามารถในการรบของพระองค์เองและประสบความสำเร็จในวีรกรรมเป็นทหาร จนได้รับความนิยมนับเป็นลำดับมา และเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป ทั้งได้มีกำลังทหารให้การสนับสนุนที่เข้มแข็งมาก เพราะการเป็นผู้นำที่เด็ดขาดเข้มแข็งและอดทน จึงได้กอบกู้อิสรภาพได้สำเร็จ กิจกรรมสมัยนี้จึงเป็นการฝึกทหารเพื่อการรบมากกว่าอย่างอื่น คือการฝึกการต่อสู้ป้องกันตัว การปล้ำ การชกมวย กระบี่ กระบอง และในยามสงบก็คงมีการเล่นกีฬาพื้นเมืองเพื่อความสนุกสนานบ้างเป็นแน่ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมทางพลศึกษา ให้คุณค่าทางความแข็งแรงสมบูรณ์ และความสนุกสนานอีกด้วย

5. บทบาทของการพลศึกษาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2425 ถึงปัจจุบัน)

สมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ยังคงต้องใช้กิจกรรมที่เกี่ยวกับการต่อสู้ป้องกันตัว ประเภท กระบี่กระบอง มีด คาน มวยไทย เป็นต้นเพื่อฝึกทหาร เพราะสมัยนั้นยังต้องทำศึกกับประเทศข้างเคียงอยู่เสมอ สมัยรัชกาลที่ 2 พระองค์โปรดการเล่นกระบี่กระบอง¹⁸ ดังที่พระองค์ทรงนิพนธ์ไว้ในเรื่องอิเหนา และสุนทรภู่ก็ได้เขียนเรื่องนี้ไว้ในพระอภัยมณีด้วย (ดูรายละเอียดในบทที่ 8 เรื่องกระบี่กระบอง) ในสมัยรัชกาลที่ 3 นอกจากต้องฝึกฝนทหารแล้ว ยังนิยมการยิงปืน และในราชสำนักตลอดจนบุคคลชั้นสูงเริ่มเล่นกีฬาสากลกับชาวต่างประเทศด้วย

สมัยรัชกาลที่ 4 ส่งเสริมการเล่น กระบี่กระบอง ฟล่อง ง้าว และคาน 2 มือ ทั้งยังมี

¹⁷ พินาน แจมจรัส, สงครามในประวัติศาสตร์ไทย, (พระนคร : ผ่านฟ้าพิทยา, 2508), หน้า 395 - 455.

¹⁸ นาค เทพหัสดินทร์ ณ อยุธยา, กระบี่กระบอง, (พระนคร : ศุภสภา, 2513) หน้า 1-10.

การแข่งขันเรือและการเสด็จทางชลมารค ในรัชกาลนี้มีนักกีฬาท่านหนึ่งคือ พระปิ่นเกล้า¹⁹ เป็นผู้ช่วยราชการใกล้ชิดในสมเด็จพระจอมเกล้า นิยมการลาศักดิ์และกีฬาสากลซึ่งชาวต่างประเทศนิยมเล่นในขณะนั้น ทำให้บุคคลชั้นสูงในราชสำนักนิยมกีฬาสากลไปด้วย นอกจากนี้พระปิ่นเกล้ายังนิยมกีฬาแข่งเรือและทรงม้ามากที่สุด

สมัยรัชกาลที่ 5 ทรงส่งเสริมกีฬาไทยและกีฬาสากล²⁰

ก. การส่งเสริมกีฬาไทย ทรงตั้ง "มวยหลวง" เพื่อควบคุมฝึกสอน จัดการแข่งขันและเผยแพร่กีฬาไทย ประเภทมวยไทย กระบี่กระบอง ค่าย ตะกร้อ การแข่งเรือ และกีฬาพื้นเมือง ผู้ที่เป็นมวยหลวงต้องมีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดี และมวยหลวงถือเป็นตำแหน่งหรือยศในขณะนั้นด้วย เช่น หมื่นมวยแมนหมัด และขุนซ่งจืดเชิงซก เป็นต้น ได้รับเบี้ยหวัดเงินปีตอบแทน นอกจากการจัดแข่งขันกีฬาโดยทั่วไปแล้ว ยังจัดแข่งขันหรือแสดงกิจกรรมดังกล่าวตามพระราชประสงค์ด้วยพระองค์เองทรงเป็นนักกระบี่กระบอง นักมวย โดยฝึกมาจากหลวงโยชานุโยค ทรงให้จัดการแข่งขันเสมอ กีฬาดังกล่าวจึงแพร่หลายทั่วไป

ได้จัดแข่งขันกีฬาวัวชิงถ้วยพระราชทาน²¹ ทำให้พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการบริวารและพ่อค้าประชาชน นิยมการเล่นวัวและสงวาวเข้าแข่งขัน ทั้งทรงแต่งตั้งให้สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ วางระเบียบการแข่งขันวัว เรียกว่า "กติกาวัวสนามหลวง ร.ศ. 125" การชกมวยได้แพร่หลายออกสู่จังหวัดต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว มีการจัดแข่งขันชกมวยอย่างสม่ำเสมอทั่วไปสำหรับในกรุงนั้นคณะมวยหลวงได้จัดมวยหน้าพระที่นั่งและในงานทั่วไปด้วย ต่อมาพระองค์ทรงตั้งสมาคม "กีฬาสยาม"²² ขึ้นมาดำเนินงานด้านนี้ด้วย หากแต่มิได้จดทะเบียนเป็นหลักฐาน สำหรับกีฬาไทย

006649

19 Abbot Low Moffat "Mongkut the king of Siam" 1961, p. 50

20 พลศึกษา, กรม, ข่าวสารกรมพลศึกษา, (ตุลาคม, 2513), หน้า 6

21 ส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, องค์การ, อนสาร อ.ส.ท. ฉบับที่ 9 (เมษายน, 2514) หน้า 12

22 กีฬาไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, สมาคม, หนังสือกีฬาไทย (พระนคร:ประสาธมิตร, 2504), หน้า 8.

ก็ได้แพร่หลายเข้าไปในโรงเรียนต่าง ๆ หลักฐานที่เด่นชัดก็คือโครงการวัดการชกคะเยอระหว่างโรงเรียน²³ มีชื่อทีมของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ชนะเลิศระหว่าง ร.ศ. 119 - ร.ศ. 132 และโล่นี้ก็ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของโรงเรียนราชแพทยาลัย

ข. การส่งเสริมกีฬาสากล จากการที่พระองค์เคยเสด็จประพาสยุโรป พระองค์จึงทรงนิยมกีฬาสากลทุกชนิด เช่นเดียวกับพระราชโอรส และทรงออกพระราชกิจจานุเบกษาว่าด้วยการส่งเสริมกีฬา พ.ศ. 2440²⁴ ทำให้ชาวไทยนิยมกีฬาสากลมากขึ้น มีการแข่งขันฟุตบอล บาสเกตบอล มวยสากล แบดมินตัน เป็นต้นกับชาวต่างประเทศในไทยเสมอ ในขณะที่เดียวกันก็มีนายคัมบลิว จีจอห์นสัน²⁵ (W.G. Johnson) มาช่วยเหลือค่านวิชาการศึกษาและวางรากฐานส่งเสริมกีฬาไทยและกีฬาสากลให้กระทรวงธรรมการในขณะนั้นด้วย ทำให้มีการแข่งขันกรีฑานักเรียนและครูที่ทองสนามหลวง และยังมีมีการแข่งขันฟุตบอลนักเรียน เยาวชน และประชาชนอีกด้วย มีการจัดแข่งขันสม้าเสมอและมีทีมส่งเข้าแข่งขันเป็นจำนวนมากขึ้นทุก ๆ ปี การส่งเสริมกีฬาไทยและกีฬาสากลนี้หารายละเอียดได้จาก บทความเรื่อง ศตวรรษแห่งการกีฬาในวารสารกีฬา องค์การส่งเสริมกีฬา ฯ เขียนโดย นายสวัสดิ์ เลาษยานนท์ นอกจากนี้ยังมีการแข่งขันยูทอกีฬา อันเป็นการแข่งขันกีฬาทหารระหว่างหน่วยทหารด้วยกัน โดยกระทรวงกลาโหมเป็นผู้จัดขึ้น เมื่อ ปี พ.ศ. 2450 และจัดติดต่อกันมาอีกหลายปีด้วยกัน

²³ ส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย, องค์การ, วารสารกีฬา, (พฤษภาคม, 2515), หน้า 12 - 13.

²⁴ พระราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 14 หมวด 12 (มกราคม, 2440), หน้า 726 - 728.

²⁵ พลศึกษา, กรม, ชาวสารกรมพลศึกษา (กรกฎาคม, 2513), หน้า 9

การใช้หลักสูตรพลศึกษาและการผลิตครูพลศึกษา หลักสูตรพลศึกษาเริ่มใช้ครั้งแรกที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า²⁶ ตั้งแต่ พ.ศ. 2430 มีการฝึกยิมนาสติก วิ่ง ว่ายน้ำ และฟันดาบ หลักสูตรดังกล่าวได้แพร่หลายเข้าไปในกรมทหารอีก 7 แห่ง ซึ่งมีทั้งการสอนและการแข่งขันกีฬาที่มีการสอนการฝึกด้วย ใน พ.ศ. 2445 กระทรวงธรรมการได้จัดหลักสูตรพลศึกษาเข้าไปในระดับประถมและมัธยม สอนกายบริหารและกีฬา ทำให้โรงเรียนต่าง ๆ มีการจัดแข่งขันกีฬาไทยและกีฬาสากลระหว่างโรงเรียน โดยเจ้าหน้าที่ของกระทรวงธรรมการเป็นผู้จัด มีการผลิตครูพลศึกษาขึ้นที่สมัชชาจารย์สมาคม บริเวณสวนกุหลาบวิทยาลัย เรียกว่า "โรงเรียนพลศึกษากลาง"²⁷ ดำเนินการตั้งแต่ พ.ศ. 2452 เป็นต้นมา

การพลศึกษาในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 4 นั้น จัดได้ว่าตกต่ำไปกว่า สมัยกรุงศรีอยุธยาเสียอีก เพราะอยู่ในระยะของการฟื้นฟูประเทศ และมีศึกที่จะต้องสู้รบอยู่เกือบตลอดเวลา กิจกรรมการพลศึกษาทั้งด้านกีฬาและการฝึกเพื่อการรบจึงเป็นไปแบบเดียวกับในอดีต แต่ก็มีสิ่งที่เด่นชัดที่สุดในสมัยนี้ก็คือ ความนิยมกีฬาสากลเริ่มขึ้นในรัชกาลที่ 4 และความนิยมกระบี่กระบองตลอดจนถึงการต่อสู้ป้องกันตัว ได้รับการส่งเสริมในระหว่างรัชกาลที่ 2 เรื่อยมาแทบทุกสมัย

การพลศึกษาในรัชกาลที่ 5 มีการตั้งมวยหลวงขึ้นควบคุมฝึกซ้อม จัดการแข่งขันทั้งกีฬาไทยและกีฬาสากลขึ้นทุกภาค ทำให้การกีฬาเริ่มแพร่หลายออกไปสู่จังหวัดต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่เข้าใจว่าเป็นกีฬาประเภทที่ใช้สนามและอุปกรณ์น้อย เพราะสมัยนั้นสนามกีฬาจังหวัดยังไม่มี และผู้ที่ทำหน้าที่มวยหลวงมีความสามารถด้านกีฬาอย่างดี ทั้งมีตำแหน่งและเบี้ยหวัดด้วย ย่อมจะทำให้เขามีกำลังใจที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะมีความพร้อมในทุกด้าน ทำให้คนนิยมกีฬาทั่วไปทั้งประเทศ

รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชกิจจานุเบกษาว่าด้วยการส่งเสริมกีฬา ประกอบกับการที่สมาคมวาย.เอ็ม.ซี.เอ. และราชกรีฑาสโมสร ให้การสนับสนุนทั้งกีฬาไทยและกีฬาสากล จนเป็นที่นิยมของคนทั่วไป เป็นที่น่าสังเกตว่า หากผู้นำประเทศหรือผู้บริหารนิยมการกีฬา ย่อมจะทำให้ผู้อยู่ใต้บังคับ

²⁶ นายร้อยพระจุลจอมเกล้า, โรงเรียน, วารสารโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, (พระนคร : โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 2496) หน้า 5.

²⁷ ศิลปากร, กรม, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ หมวดกีฬา บ.3 3.9/21.

บัญชา และประชาชนทั่วไปนิยมตามด้วย เพราะการกีฬาเป็นเรื่องของสังคม และเกี่ยวข้องกับ
เกียรติยศชื่อเสียงด้วย โดยเฉพาะผู้เล่นกีฬา จากการปูพื้นฐานพลศึกษา โดยให้มีหลักสูตรพลศึกษา
สอนในโรงเรียนทหาร และโรงเรียนสามัญ มีการผลิตครูพลศึกษา มีการเรียนการสอน มีการจัด
แข่งขันกีฬา มีความพร้อมทั้งด้านสถานที่และอุปกรณ์ จัดเป็นการวางรากฐานที่ดี และการพลศึกษา
ก็ดำเนินมาในหลักการที่ถูกต้องตั้งแต่นั้นมา ในการแข่งขันกรีฑานักเรียนครั้งแรก พ.ศ. 2440 เป็น
การแข่งขันที่มีมานานคือหลังการแข่งขันกีฬาโอลิมปิกสมัยใหม่เพียง 1 ปีเท่านั้น จะผิดกันก็ทีประเภท
และระยะทางและกีฬาโอลิมปิกนั้นเป็นการแข่งขันระหว่างประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก แต่ของไทยเป็น
การแข่งขันระหว่างนักเรียนในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงเท่านั้น จากนั้นก็จัดการแข่งขัน
เสมอมา คิดถึงปัจจุบันก็ประมาณ 78 ปี แต่ความก้าวหน้าในด้านกรีฑาและกีฬาทั่วไปของไทยก็ยัง
ไม่สามารถรองความยิ่งใหญ่ในกีฬาโอลิมปิก อันเป็นการแข่งขันชั้นสุดยอดของการกีฬาเลย แต่ก็
เป็นที่น่าภูมิใจ เมื่อเราพิจารณาผลการแข่งขันกีฬาแหลมทอง และกีฬาเอเซียเกมส์ เพราะไทยก็
เป็นประเทศหนึ่งที่ต่างประเทศยอมรับว่ามีความก้าวหน้าทางกีฬาพอสมควร เพราะผลการแข่งขันออก
มาเป็นที่น่าพอใจหลายประเภท และอีกหลายประเภทเหมือนกันที่ต้องรีบปรับปรุงแก้ไข

สมัยรัชกาลที่ 6 พระองค์ทรงเห็นความสำคัญของการพลศึกษามาก ทรงปรารถนาว่า "ฉัน
ต้องการคนหนุ่ม ต้องการคนที่แข็งแรง และต้องการคนใจสะอาด เพื่อจะได้สู้กับเหตุการณ์บ้านเมือง
ในอนาคต" ทรงส่งเสริมพลศึกษาและการกีฬาด้วยการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาและจัดการ
แข่งขันกีฬาทั้งกีฬาไทยและกีฬาสากลในหมู่นักเรียน ทหาร และประชาชนทั่วไป²⁸ พระองค์โปรด
การเล่นฟุตบอลอย่างยิ่ง โดยเฉพาะทรงเล่นฟุตบอลกับพระบรมวงศานุวงศ์ และให้จัดการแข่งขัน
ฟุตบอลทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทั้งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้จัดตั้ง "สมาคมฟุตบอลสยาม"
เมื่อ 25 เมษายน 2459 มีการจัดพิมพ์กติกาฟุตบอลออกเผยแพร่ และสมาคมก็เริ่มการแข่งขัน
ฟุตบอลด้วยใจใหญ่ ถ้วยน้อย ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

28

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, พระบรมจักรีวงศ์, (พระนคร :
สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2514) หน้า 487.

ทรงส่งเสริมกิจการเสือป่าและลูกเสือ²⁹ โดยใช้กิจกรรมประเภท การเข้าแถว จัดแถว การเดินทาง การวิ่ง การขึ้นต้นไม้ ว่ายน้ำ พายเรือ และกีฬาต่าง ๆ เพื่อสร้างบุคลิกภาพ และ ประสิทธิภาพ ควบกิจกรรมทางพลศึกษาทั้งสิ้น และเริ่มส่งลูกเสือออกไปประชุมลูกเสือโลกที่ประเทศ อังกฤษ เมื่อวันที่ 10 - 23 ธันวาคม 2467 และได้มีโอกาสแสดงกิจกรรมต่าง ๆ คือ ว่ายน้ำ พายเรือ ขึ้นต้นไม้ การวิ่งระยะสั้น วิ่งข้ามเครื่องกีดขวาง ตะตะกร้อ และการขว้างไกล รวมทั้ง กิจกรรมค่านลูกเสือโดยเฉพาะอีกด้วย

กีฬาที่ได้รับการส่งเสริมในสมัยนี้ก็คือ กีฬาฟุตบอล ซึ่งหม่อมเจ้า สวัสดิวงศ์ สวัสดิฤๅ³⁰ นำ มาสอนแก่ครูและนักเรียนที่สมัคยาจารย์สมาคม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2455 เป็นต้นมา ทั้งจัดการแข่งขัน เป็นประจำอีกด้วย นอกจากนี้พระยานิพัทธ์กุลพงษ์ ยังได้เริ่มจัดฝึกกีฬาแบดมินตัน³¹ โดยตั้งคอร์ต ที่ตำบลบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ขณะเดียวกันกับหลวงชลาลัยโกยกลได้จัดฝึกและแข่งขันอีกแห่งหนึ่ง ที่กีฬาแบดมินตันและยูโดจึงได้รับความนิยมตั้งแต่นั้นมา

ทรงส่งเสริมการแสดงยุทธภทกีฬา³² ใน พ.ศ. 2464 ได้จัดแสดงการต่อสู้ป้องกันตัว คือ มวยไทย กระบี่กระบอง ฟันดาบ แท่งปืน การตะลุมบอน และการแสดงกายบริหาร ยิมนาสติก การ แสดงผาดโผน ตลอดจนถึงกีฬาบนหลังม้า กิจกรรมยุทธภทกีฬายังได้จัดติดต่อกันมาหลายสมัย สมัยรัชกาลที่ 7 พระองค์ทรงเป็นนักกีฬา³³ โดยทรงเล่นกีฬาอย่างสม่ำเสมอ มีว่ายน้ำ

²⁹ ศิลปากร, กรม, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ หมวดกีฬา บ.3.2/1, 2458

³⁰ ส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย, องค์การ, วารสารกีฬา (ธันวาคม, 2511), หน้า 29

³¹ ส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทย, องค์การ, วารสารกีฬา (กันยายน, 2511), หน้า 78

³² ศิลปากร, กรม, กองจดหมายเหตุแห่งชาติ หมวดกีฬา บ.3.2/8

³³ พระบรมจักรีวงศ์ เรื่องเดียวกัน, หน้า 570 - 576.

พายเรือ เทนนิส กอล์ฟ ดังเหตุการณ์สำคัญที่เห็นได้ชัดแจ้งคือ เมื่อคณะราษฎรได้เข้าถวายรายงานเรื่องขอเปลี่ยนแปลงการปกครองที่หัวหินนั้น พระองค์ทรงกอล์ฟไค้หลุมที่ 7 เวลา 7.00 น. วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2476 และได้จัดตั้งกรมพลศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการในปีเดียวกันนี้เพื่อทำหน้าที่งานในด้านการพลศึกษาการกีฬา ลูกเสือและอนุชาชาติ ทหารอาสาสมัคร เพื่อส่งเสริมสุขภาพพลานามัยของเยาวชนและประชาชน โดยการให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ทั้งส่งเสริมการผลิตและอบรมครูด้านพลศึกษาอีกด้วย

สมัยรัชกาลที่ 8 พระองค์ทรงเป็นนักกีฬา กระเรียนเรือ วายน้ำ ไต่เขา และเล่นสกีเลื่อนบนน้ำแข็ง สำหรับการกีฬาทั้งไทยและสากล ก็ทรงส่งเสริมในการเรียนการสอน การจัดการแข่งขันในระหว่างนักเรียน เยาวชน และประชาชนทั่วไป ทั้งขยายการพลศึกษาออกไปอย่างกว้างขวาง คือมีผลิตครูมากขึ้น ขยายการสอนไปในหลายระดับ สร้างความพร้อมในด้านสนามและอุปกรณ์เพิ่มขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ใช้การพลศึกษาฝึกยุวชนทหาร ตามวิธีการของทหาร เพื่อฝึกเยาวชนให้มีความรับผิดชอบ รักชาติ บ้านเมือง และมีกำลังกล้าแข็งสามารถในการรบเช่นเดียวกับทหารทั่วไป

รัชกาลที่ 9 พระองค์ทรงเป็นนักกีฬาที่มีความสามารถมาก เคยชนะเลิศการแข่งขันเรือใบประเภท โอ.เค. ในกีฬาแหลมทองครั้งที่ 4 ทั้งนิยมกีฬาเทนนิส แบดมินตัน วายน้ำ และยิงปืนอีกด้วย ทรงเสด็จชมการแข่งขันกีฬานักสำคัญ ๆ เสมอ และยังสามารถให้คำแนะนำแก่นักกีฬาไทยที่แข่งขันกับชาวต่างชาติด้วย นอกจากจะมีการขยายการเรียนการสอนพลศึกษา และการจัดการแข่งขันกีฬาทั้งภายในและระหว่างประเทศแล้ว ยังมีหน่วยงานใหม่ ๆ ที่ส่งเสริมพลศึกษาและกีฬาเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย คือปี พ.ศ. 2493 ได้จัดตั้งคณะกรรมการกีฬาโอลิมปิกแห่งประเทศไทย และเริ่มส่งกีฬาต่าง ๆ ออกไปแข่งขันระหว่างประเทศตั้งแต่นั้นมา ทั้งกีฬาโอลิมปิก กีฬาเอเชียนเกมส์ และกีฬาแหลมทอง พ.ศ. 2507 ได้จัดตั้งองค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทยขึ้น เพื่อทำหน้าที่ส่งเสริมการกีฬาประชาชนทั่วราชอาณาจักร ซึ่งผลงานสำคัญขององค์การส่งเสริมกีฬาแห่งประเทศไทยก็คือการจัดแข่งขันกีฬาเขตให้การแข่งขันได้แพร่หลายไปทุกหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด ตลอดจนถึงเขตอีกด้วย เพื่อผลิตนักกีฬาและคณีกกีฬาทั่วประเทศเสริมทีมชาติไทย นอกจากนี้ องค์การ ฯ ยังได้จัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินงานให้กับสมาคมกีฬาต่าง ๆ ให้ทำงานได้ตามโครงการที่วางไว้อีกด้วย ในรัชกาลปัจจุบันนี้ จัดได้ว่าเป็นยุคแห่งความเจริญก้าวหน้าทางพลศึกษาทางการกีฬามากที่สุด

จากการเริ่มต้นทางการพลศึกษาในรัชกาลที่ 5 จัดได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในวงการพลศึกษาและการกีฬาของไทย เริ่มมีการแข่งขันกีฬาอย่างจริงจัง มีการเรียนการสอน การผลิตครูพลศึกษาโดยตรง มีสถานที่และอุปกรณ์ทางพลศึกษาใช้ตามควรแก่สภาพในขณะนั้น แต่ผิดกับการพลศึกษาในปัจจุบันอยู่มาก กิจกรรมในสมัยรัชกาลที่ 5 มีกิจกรรมอยู่ในวงแคบ ทำกันจริงจัง เฉพาะส่วนกลาง และใช้กิจกรรมน้อยประเภท แต่ก็ยังเป็นพื้นฐานสำคัญแห่งการเริ่มต้นที่ดีในคานี้ เป็นผลให้ นักเรียน เยาวชน และประชาชนในสมัยนั้นนิยมการกีฬา และแพร่หลายกว้างขวางขึ้น ในระยะต่อ ๆ มา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ต่างก็เป็นนักกีฬา ส่งเสริมพลศึกษาและกีฬาอย่างมาก มีกรมพลศึกษา จัดการพลศึกษาและกีฬาอย่างกว้างขวาง คือ มีการเรียนการสอน มีการผลิตครู มีการสอนในหลายระดับ การสอบคัดเลือกบุคคลเข้าเรียนต่อ หรือเข้ารับราชการ หลายหน่วยงานที่ต้องมีการสอบทางพลศึกษาและการกีฬา ทั้งนี้เพื่อให้ได้คน ที่มีบุคลิกภาพและสมรรถภาพที่ดีเข้าไปบริหารงาน นอกจากนี้ก็มีกิจกรรมอื่น ๆ ที่ใช้การพลศึกษา เข้ามามีพัฒนาตัวบุคคลคือ การจัดลูกเสือ อนุชาชาด ยุวชนทหาร นักศึกษาวิชาทหาร และทหาร ตำรวจทุกหน่วยเหล่าอีกด้วย กีฬาเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการพลศึกษา ตามความเข้าใจของคน ในปัจจุบัน ทั้งในฐานะของผู้เล่นและผู้ดู รัฐบาลการวิภาควิจารณ์กีฬาต่าง ๆ ทั้งการแข่งขันภายใน และการแข่งขันระหว่างประเทศ ประชาชนเห็นคุณค่าของการออกกำลังกายมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากมีการฝึกหัดกายบริหาร เสริมความงาม มีการร่วมวิ่ง การตั้งสถานฝึกโยคะ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อความมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์อันเป็นเป้าหมายสำคัญทางการพลศึกษานั้นเอง